

Cite: Kyzym, Mykola, Khaustova, Viktoriia & Yaholnytskyi, Oleksandr (2024). Otsinka ta napriamy pidvyshchennia rezyl'ientnosti ukrainskoho suspilstva [Assessment and Ways to Improve the Resilience of Ukrainian Society]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika — Demography and Social Economy*, 4 (58), 24—44. <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.024>

<https://doi.org/10.15407/dse2024.04.024>

УДК 311.141:[338.2:330.3]

JEL Classification: C43, E61, F29, O11

МИКОЛА КИЗИМ, член-кор. НАН України, д-р екон. наук, проф., зав. відділу

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

01032, Україна, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60

E-mail: m.kyzym@gmail.com

ORCID 0000-0001-8948-2656

Scopus ID: 57216130870

Researcher ID: Y-5422-2019

ВІКТОРІЯ ХАУСТОВА, д-р екон. наук, проф., директор

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

61166, Україна, Харків, пров. Інженерний, 1а

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5895-9287

Scopus ID: 57216123094

Researcher ID: Q-9045-2016

ОЛЕКСАНДР ЯГОЛЬНИЦЬКИЙ, канд. екон. наук, доцент, докторант

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

61166, Україна, Харків, пров. Інженерний, 1а

E-mail: a.yagolnitskiy@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4533-3306

ОЦІНКА ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті розглянуто проблеми оцінки та забезпечення потенціалу резильєнтності суспільства в Україні та країнах світу. Необхідність забезпечення потенціалу резильєнтності країн світу до криз і шоків різного походження, що призводять до стагнації економіки або її занепаду, обґрунтовує актуальність цього напрямку наукових досліджень. Метою статті є оцінка і визначення напрямів забезпечення потенціалу рези-

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Publisher PH «Akademperiodyka» of the NAS of Ukraine, 2024. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

льєнтності суспільства та його сфер у країнах світу та Україні. Новизна отриманих результатів полягає в розробці науково-методичного підходу до оцінки потенціалу резильєнтності суспільства та його сфер і обґрунтуванні факторів їх підвищення. В дослідженні використано методи: загальнонаукові (порівняння та узагальнення, аналізу та синтезу) та спеціальні (інтегральне оцінювання, кластерний аналіз, кореляційний аналіз, когнітивне моделювання). В статті уточнено сутність поняття «резильєнтність суспільства» та запропоновано науково-методичний підхід до оцінки потенціалу резильєнтності суспільства та його сфер (соціальної, політичної, економічної, екологічної), який базується на комплексі показників, представлених у міжнародних індексах та рейтингах, що характеризують відповідні сфери. Визначено, що Україна за інтегральним показником потенціалу резильєнтності займає 43-тє місце серед 48-ми досліджуваних країн світу. Також здійснено кластеризацію цих країн світу за комплексними показниками потенціалу резильєнтності сфер суспільства та побудовано когнітивну модель взаємовпливу показників оцінки потенціалу резильєнтності. Обґрунтовано, що для підвищення потенціалу резильєнтності українського суспільства передусім необхідно забезпечити в країні верховенство права та ефективність державного управління.

Ключові слова: суспільство, сфери суспільства, шоки, кризи, потенціал резильєнтності, оцінка, кластери країн, когнітивне моделювання.

Постановка проблеми і актуальність. Світовій економіці та окремим країнам світу зокрема притаманні нестійкі тенденції економічного зростання. На цей процес впливають кризи та шоки різного характеру, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя населення, та призводять до стагнації економік та їх занепаду. Проблема забезпечення резильєнтності країн світу до криз і шоків останнім часом перебуває у фокусі уваги науковців і практиків та актуальним завданням, вирішення якого є однією з функцій державних органів управління різного рівня ієрархії. Науковий супровід цього процесу передбачає розробку та впровадження усього інструментарію оцінки та моніторингу потенціалу резильєнтності суспільства країни як загалом, так і окремих його сфер.

Метою статті є оцінка і визначення напрямів забезпечення потенціалу резильєнтності суспільства та його сфер у країнах світу та Україні.

Новизна отриманих у дослідженні результатів полягає в розробці науково-методичного підходу до оцінки потенціалу резильєнтності суспільства та його сфер і обґрунтуванні факторів їх підвищення.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів. Серед загальнонаукових: порівняння та узагальнення — у процесі аналізу підходів до оцінки потенціалу резильєнтності суспільства та його сфер, аналізу та синтезу — у визначенні факторів, що визначають потенціал резильєнтності суспільства та його сфер. Серед спеціальних: інтегральне оцінювання — у побудові системи показників (інтегрального та комплексних) та оцінці потенціалу резильєнтності суспільства та його сфер, кластерний аналіз — у розподілі країн світу за оцінкою потенціалу резильєнтності сфер суспільства, коре-

ляційний аналіз — у визначенні сили зв'язків між індексами потенціалу резильєнтності сфер суспільства в країнах, когнітивне моделювання — у визначенні причинно-наслідкових зв'язків між індексами оцінки потенціалу резильєнтності сфер суспільства в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці забезпечення резильєнтності різних сфер суспільства країн світу присвячено роботи ряду зарубіжних та українських учених: В. Walker (Б. Уокер), J. Walker (Дж. Уокер), М. Cooper (М. Купер), G. Bristow (Дж. Брістоу), А. Nealy (А. Хілі), Н. MacLeman (Х. Маклеман), А. Miller (А. Міллер), L. Marty (Л. Марті), Ch. Perrings (Ч. Перрінгз) [1—5], Е. Лібанової (Е. Libanova), В. Гейця (V. Heyets), О. Решетняк (О. Reshetnyak), В. Близнюк (V. Blyzniuk), О. Полякової (О. Poliakova) та ін. [6—10], а також міжнародних організацій [11—13]. Проте до цього часу в науковій літературі точиться дискусія щодо термінологічних розбіжностей щодо визначення спроможності країн світу протистояти кризам і шокам різного характеру [7, 8, 10]. Крім того, у процесі оцінювання потенціалу резильєнтності різних сфер суспільства країн учені та міжнародні організації пропонують різні підходи, що базуються на великій кількості показників, які переважно не дають відповіді на питання щодо загального рівня та стану резильєнтності суспільства. І, нарешті, потребує подальших досліджень проблематика виявлення та обґрунтування ключових напрямів підвищення потенціалу резильєнтності суспільства як загалом, так і в розрізі окремих його сфер.

Результати дослідження. Поняття «суспільство» за своїм змістом є багатозначним. Деякі науковці під цим поняттям розуміють певну сукупність людей, інші — складну систему, що включає сукупність підсистем. Так, М. Вебер розуміє суспільство як взаємодію людей, що є продуктом соціальних, тобто орієнтованих на інших людей дій [14]. Т. Парсонс і Р. Мертон визнають суспільство цілісним організмом, який складається з різних частин політичної, економічної, соціальної тощо [15, 16].

У нашому дослідженні з позиції системного підходу і поглядів низки вчених (Т. Парсонса, Р. Мертона, Г. Спенсера, Е. Дюркгейма та ін.) [14—17] пропонуємо розглядати суспільство як сукупність таких сфер життя людей: політичної, соціальної, економічної та екологічної (рис. 1).

Сфери життя людей знаходяться у взаємозв'язку та взаємовідношенні і утворюють єдине ціле, здатне взаємодіяти з навколишнім середовищем. У табл. 1 наведена порівняльна характеристика цих сфер.

Треба зазначити, що суспільство — це відкрита і самоорганізуюча система, яка діє в умовах невизначеності і непередбачуваних криз і шоків, впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

Для опису спроможності суспільств країн світу протистояти кризовим явищам і шоківим впливам у міжнародній практиці та науковій літературі використовують низку понять: стійкість, резильєнтність, життєздатність,

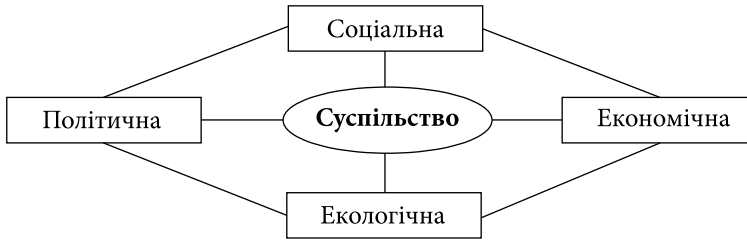

Рис. 1. Сфери життя людей
Джерело: сформовано авторами.

життестійкість, стресостійкість, безпека, національна стійкість та ін. Деякі науковці і практики ототожнюють їх, а деякі розрізняють. Останнім часом у ЄС і багатьох інших країнах світу все частіше послуговуються поняттям «резильєнтність».

До отримання поширення в соціологічних науках це поняття використовували в техніці, психології та екології. В психології «резильєнтність» пов’язано зі здатністю психіки відновлюватися після несприятливих умов, а в механіці — зі здатністю матеріалу витримувати значні навантаження без розривів та пошкоджень.

Зарубіжні вчені досі не мають єдиної точки зору на сутність поняття резильєнтності суспільства та його сфер [11]. Дж. Уокер та М. Купер понят-

Таблиця 1. Порівняльна характеристика сфер життя людей

Характеристика	Сфери суспільного життя			
	політична	соціальна	економічна	екологічна
втілювані потреби людини	безпека, мир, стабільність, законність та ін.	здоров’я, соціальний захист, спілкування та ін.	матеріальні потреби: їжа, одяг, житло та ін.	комфортне проживання, здоров’я
основні елементи сфери	держава, влада, право, політика	класи, сім’я, вікові групи, етноси	виробництво, розподіл, обмін, споживання	повітря, земля, ліси, вода
інститути як організації	державні установи, парламент та ін.	установи охорони здоров’я, соціального захисту та ін.	банки, компанії, біржі та ін.	екологічні організації, заклади науки та ін.
інститути як явище	демографія, громадянське суспільство та ін.	нерівність, міграція та ін.	власність, бізнес та ін.	природа, екологічні норми
суспільні науки	політологія, правознавство	соціологія, демографія, етнологія	економіка	екологія, захист навколишнього середовища

Джерело: сформовано авторами.

тя «резильєнтність» розглядають як здатність будь-якої системи, що перебуває у кризовому стані, до постшокового відновлення та адаптації до середовища, що змінилося [2]. Ч. Перрінгз розуміє резильєнтність як збереження можливості системи до подальшого розвитку [3].

В Україні поняття «резильєнтність» з'явилося у науковій літературі та практиці державного управління спочатку як поняття «національна стійкість» [19, 20]. О. Резнікова в 2018 р. у роботі [20] визначила національну стійкість як здатність національних систем протистояти загрозам, адаптуватись до дії та швидких змін безпекового середовища у звичайному режимі, безперебійно функціонувати під час криз, а також відновлюватись після руйнівних наслідків явищ і дій будь-якої природи (на попередньому або новому рівні) за умови збереження безперервності процесу управління.

У 2021 р. в Україні вийшов Указ Президента України «Про запровадження національної системи стійкості»¹, де поняття «національна стійкість» визначалось як здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження та характеру, адаптуватись до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування, швидко відновлюватись до базисної рівноваги після кризових ситуацій.

У 2022 р. представлено Національну доповідь НАН України «Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз» [21], де національну стійкість країни визначено як стратегію її існування, здатну забезпечувати збалансованість розвитку та успішно відповідати на зовнішні та внутрішні виклики, протистояти загрозам і кризам, більш того, зусиллями політичної та інтелектуальної еліти вчасно передбачувати й ефективно реагувати на них заради гідної самореалізації та гуманістичного розвитку людини, які забезпечує держава в балансі з громадянським суспільством.

Ученими Інституту економіки та прогнозування НАН України В. Гейцем, Т. Бурхай та В. Близнюк запропоновано визначення трьох взаємопов'язаних понять: «соцієтальна резильєнтність», «економічна резильєнтність» і «соціальна резильєнтність» [7]. Автори розглядають соцієтальну резильєнтність як суспільний системно-синергетичний феномен, що характеризує стресостійкість суспільства загалом. Економічна резильєнтність визначено як здатність національної економіки справлятися, відновлюватися та реконструюватися після потрясінь з тим, щоб надалі підвищувати добробут і зменшувати вразливість населення та бізнесу, і розглянуто як поєднання макро- та мікроекономічної стійкості. Соціальну резильєнтність вчені запропонували оцінювати за трьома характеристиками: 1) спромож-

¹ Указ Президента України від 27 вересня 2021 р. № 479/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 р. «Про запровадження національної системи стійкості». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181> (дата звернення: 14.09.2024).

ність долати стресові впливи; 2) адаптивні здібності; 3) здібності до трансформації [7].

Ґрунтуючись на роботах науковців та дослідженнях низки інституцій, використовуючи контент-аналіз та логіку даного дослідження, під резильєнтністю суспільства пропонуємо розуміти спроможність суспільства в різних його сферах і на різних рівнях державного управління запобігати уразливості й забезпечувати функціональність, передбачуваність, опірність, відновлюваність і зростання під час дії криз і шоків різного характеру.

Міжнародні організації, наукові установи й учені пропонують різні підходи до оцінки резильєнтності суспільства та окремих її сфер. Наприклад, Об'єднаний дослідницький центр при Єврокомісії розробив панель резильєнтності, яка складається з чотирьох взаємопов'язаних вимірів: 1) соціально-економічний; 2) зелений (екологічний); 3) цифровий та 4) геополітичний. Кожен з викликів поділяється на декілька сфер [14]. Для оцінки резильєнтності країн ЄС використовують 124 кількісних показники, що визначають їх «спроможність» та «вразливість» [12].

Інститутом економіки та прогнозування НАН України запропонована вітчизняна моніторингова система для оцінки соціальної резильєнтності національної економіки у повоєнний період, яка складається з 25 показників, розподілених по 3 складових: 1) зайнятість і трудовий потенціал; 2) платоспроможний споживчий попит; 3) соціальний захист і забезпечення. Крім того, авторами запропоновано ще 11 додаткових показників різної спрямованості [7].

Institute for Future-fit Economies для Єврокомісії розробив Індекс економічної стійкості (*ERI*), який складається з 27 індикаторів, розділених на шість життєво важливих викликів стійкості: економічна незалежність, освіта та навички, фінансова стійкість, управління, виробничий потенціал, соціальний прогрес та згуртованість. Для характеристики важливих викликів стійкості використовують 96 показників, які поділено на три здатності: поглинання, відновлення та адаптацію [13].

Для визначення напрямів і заходів із забезпечення потенціалу резильєнтності як суспільства загалом, так і його сфер, Україні та країнам світу необхідно постійно здійснювати її оцінку та моніторинг змін.

Наведені вище приклади оцінки резильєнтності різних сфер суспільства країни характеризують його потенціал, тобто сукупність усіх наявних можливостей та засобів у будь-якій області, що можуть бути використані під час дії криз і шоків різного характеру.

Виходячи з наведеного на рис. 1 складових життя людей, оцінку потенціалу резильєнтності суспільства в країнах світу пропонується здійснювати по таких сферах: політична, економічна, соціальна та екологічна.

Інтегральний показник потенціалу резильєнтності суспільства (I_c) слід розраховувати як середньоарифметичне від значень комплексних показ-

ників потенціалу резильєнтності політичної, економічної, соціальної та екологічної сфер за формулою:

$$I_c = \frac{I_{\text{п}} + I_{\text{ек}} + I_{\text{соц}} + I_{\text{екол}}}{4}, \quad (1)$$

де $I_{\text{п}}$ — комплексний показник потенціалу резильєнтності політичної сфери; $I_{\text{ек}}$ — комплексний показник потенціалу резильєнтності економічної сфери; $I_{\text{соц}}$ — комплексний показник потенціалу резильєнтності соціальної сфери; $I_{\text{екол}}$ — комплексний показник потенціалу резильєнтності екологічної сфери.

Розрахунок комплексних показників індикаторів потенціалу резильєнтності сфер суспільства (I_i) здійснюється за формулою:

$$I_i = \frac{\sum_{j=1}^n x_{ij}}{k}, \quad (2)$$

де k — кількість показників, що оцінюють потенціал резильєнтності i -ї сфери суспільства; x_{ij} — j -й показник оцінки потенціалу резильєнтності i -ї сфери суспільства.

Міжнародні індекси та рейтинги є важливим інструментом для стейкхолдерів, включаючи уряди, бізнес, науковців та громадськість, що допомагають орієнтуватись у глобальному контексті [22]. Це зумовлює можливість оцінки розвитку оцінки суспільства країн світу за допомогою використання міжнародних індексів та рейтингів за певними напрямками. Індикаторами оцінки потенціалу резильєнтності політичної сфери суспільства в країнах світу можуть виступати такі міжнародні індекси та рейтинги:

- верховенство права (*rule of law*) [23];
- право голосу та підзвітність (*voice and accountability*) [24];
- ефективність уряду (*government effectiveness*) [25];
- політична стабільність та відсутність насильства (*political stability and absence of violence*) [26];
- якість регулювання (*regulatory quality*) [27];
- контроль корупції (*control of corruption*) [28];
- глобальний індекс ефективності державної служби (*the international civil service effectiveness, INCISE*) [29];
- індекс недієздатності держав чи індекс крихких держав (*fragile states index, FSI*) [30];
- індекс легкості ведення бізнесу (*ease of doing business index*) [31];
- індекс демократії (*democracy index*) [32];
- індекс терористичних загроз (*the global terrorism index, GTI*) [33].

На основі аналізу структури складових цих індексів, що відображають потенціал резильєнтності політичної сфери суспільства в різних країнах світу, зроблено висновок, що індекс верховенства права, індекс ефектив-

ності державного управління та індекс легкості ведення бізнесу в своїй структурі мають такі складові, що найбільш комплексно та без дублювання показників дають можливість оцінити потенціал резильєнтності політичної сфери суспільства відповідної країни.

Індикаторами оцінки потенціалу резильєнтності соціальної сфери суспільства в країнах світу можуть виступати такі міжнародні індекси та рейтинги:

- індекс якості життя населення (*quality-of-life index*) [34];
- індекс щастя (*happy planet index*) [35];
- індекс ефективності системи охорони здоров'я (*bloomberg health-care efficiency index*) [36];
- глобальний індекс безпеки здоров'я (*global health security index, GHSI*) [37];
- індекс ефективності національної системи освіти (*global index of cognitive skills and educational attainment*) [38].

На основі аналізу структури складових наведених вище індексів, що відображають потенціал резильєнтності соціальної сфери суспільства в країнах світу, зроблено висновок, що індекс якості життя населення, індекс ефективності системи охорони здоров'я та індекс ефективності національної системи освіти в своїй структурі мають такі складові, що найбільш комплексно та без дублювання показників уможливають оцінювання потенціалу резильєнтності соціальної сфери суспільства відповідної країни.

Індикаторами оцінки потенціалу резильєнтності економічної сфери суспільства в країнах світу можуть виступати такі міжнародні індекси та рейтинги:

- глобальний індекс конкурентоспроможності країни (*the global competitiveness index*) [39];
- глобальний індекс інновацій (*global innovation index*) [40];
- складність виробництва, що оцінюється індексом складності продукту (*PCI*) [41];
- індекс економічної складності (*ECI*) [42];
- конкурентоспроможність промисловості (*competitive industrial performance index, CIP*) [43];
- рейтинг цифрової конкурентоспроможності (*digital competitiveness ranking*) [44];
- глобальний індекс креативності (*global creativity index*) [45];
- індексу розвитку ІКТ (*ICT development index, IDI*) [46].

На основі аналізу структури складових цих індексів, що відображають потенціал резильєнтності економічної сфери суспільства в країнах світу, визначено, що глобальний індекс конкурентоспроможності, глобальний індекс інновацій та конкурентоспроможність промисловості (*CIP*) у своїй структурі мають такі складові, що найбільш комплексно та без дублювання показників дають можливість оцінити потенціал резильєнтності економічної сфери суспільства відповідної країни.

Рис. 2. Склад інтегрального показника потенціалу резильєнтності суспільства країн світу
 Джерело: сформовано авторами.

Індикаторами оцінки потенціалу резильєнтності екологічної сфери суспільства в країнах світу можуть виступати міжнародні індекси:

- індекс екологічної стійкості (*environmental sustainability index, ESI*) [47].
- індекс екологічної ефективності (*environmental performance index, EPI*) [48].

На основі аналізу структури цих індексів, що відображають потенціал резильєнтності екологічної сфери суспільства в країнах світу, зроблено висновок, що індекс екологічної ефективності в своїй структурі має складові, які дають змогу найбільш комплексно оцінити потенціал резильєнтності екологічної сфери суспільства відповідної країни.

Отже, відібрані міжнародні індекси, що характеризують різні аспекти потенціалу резильєнтності сфер суспільства країн світу, можуть бути використані у розрахунку їх комплексного показника.

Склад інтегрального показника потенціалу резильєнтності суспільства країн світу наведено на рис. 2.

Для коригування відмінностей в одиницях вимірювання індексів, що входять у комплексні показники потенціалу резильєнтності суспільства країн світу, всі дані було нормалізовано в діапазоні [0, 1], де більш високими є показники, що представляють кращі результати. Процес нормування та

масштабування даних здійснювався з урахуванням мінімального та максимального значення кожної змінної в комплексних показниках за формулою:

$$I_i = \frac{x_{\phi} - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}}, \quad (3)$$

де x_{ϕ} — фактичне значення індексу, що включено в розрахунок; x_{\min} — мінімальне значення індексу, що спостерігається за досліджуваними країнами; x_{\max} — максимальне значення індексу, що спостерігається за досліджуваними країнами.

Комплексний показник потенціалу резильєнтності сфер суспільства країн світу розраховано як середньоарифметичне від отриманих значень нормалізованих індексів, які їх характеризують.

На рис. 3 наведено рейтинг країн світу, сформований за результатами розрахунків інтегрального показника потенціалу резильєнтності суспільства.

З рис. 3 видно, що найбільший потенціал резильєнтності суспільства мають розвинені країни світу (Данія, Швеція, Фінляндія, Велика Британія, Німеччина та ін.), а також країни, що розвиваються та динамічно зростають (Сінгапур, Південна Корея). Україна за цим показником зайняла 43-тє місце серед 48-ми досліджуваних країн світу.

Здійсномо кластеризацію досліджуваних країн світу за комплексними показниками потенціалу резильєнтності сфер їх суспільства. Кластерний аналіз проводився з урахуванням значень комплексних показників потенціалу резильєнтності політичної, економічної, соціальної та екологічної сфер з використанням пакета *Statistica* 8.0 методом k -середніх. На рис. 4 наведено графік середніх значень показників потенціалу розвитку резильєнтності сфер суспільства, за якими проводилася кластеризація досліджуваних країн світу. Дисперсійний аналіз, проведений для визначення значущості відмінностей між отриманими кластерами країн світу, показав значні розходження між ними. Зроблено висновок про адекватність кластеризації груп країн світу.

Результати кластеризації представлені в табл. 2. Згідно з проведеними розрахунками виділено три кластери країн світу за комплексними показниками оцінки потенціалу резильєнтності сфер суспільства.

До першого кластера увійшли 22 країни світу, які мають найбільші значення комплексних показників потенціалу резильєнтності сфер суспільства, до другого віднесено 13 країн світу з середніми значеннями показників, до третього увійшли 13 країн світу з найнижчими значеннями комплексних показників. Україна потрапила в третій кластер і має низькі значення показників резильєнтності сфер суспільства.

Для визначення напрямів забезпечення потенціалу резильєнтності українського суспільства необхідно визначити причинно-наслідкові зв'язки між показниками його сфер і силу їх взаємовпливу.

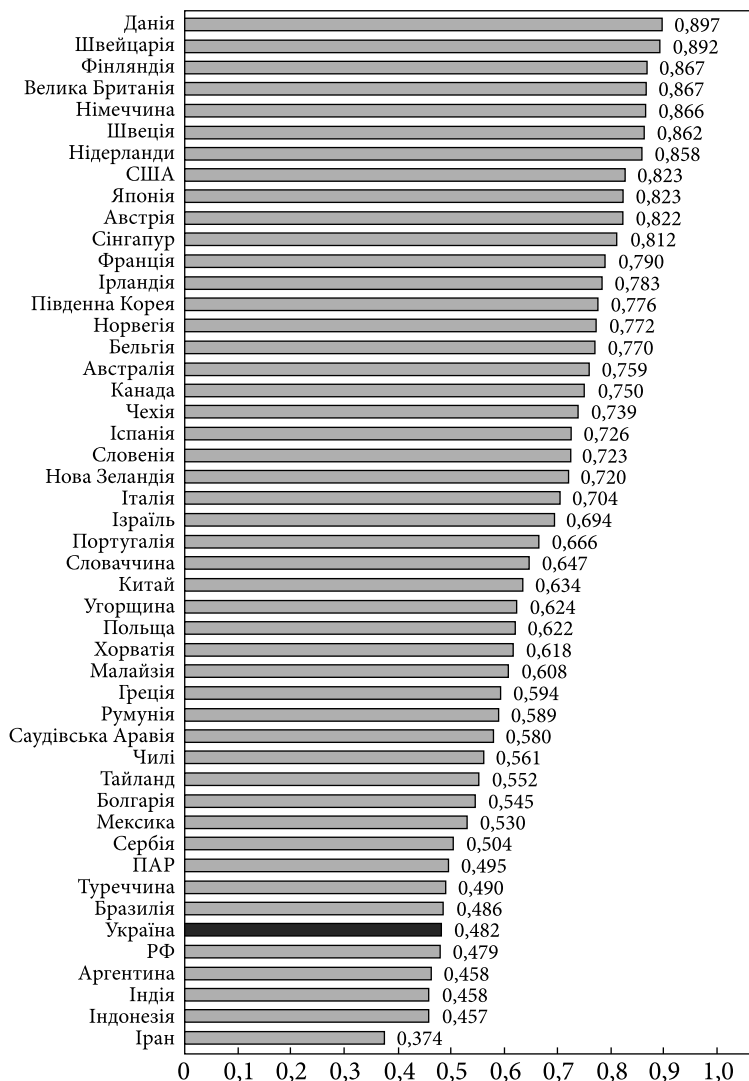

Рис. 3. Рейтинг країн світу за інтегральним показником потенціалу резильєнтності суспільства
Джерело: сформовано авторами.

Вирішення даного завдання запропоновано здійснювати на основі когнітивного моделювання, що становить собою аналітичний метод, який за допомогою структурованого графічного представлення інформації про предмет дослідження дає змогу зрозуміти складні взаємозв'язки між окремими показниками та визначити напрями вирішення проблеми. Побудова когнітивної моделі передбачає складання каталогу факторів взаємовпливу (в нашому випадку це міжнародні індекси, що характеризують різні аспек-

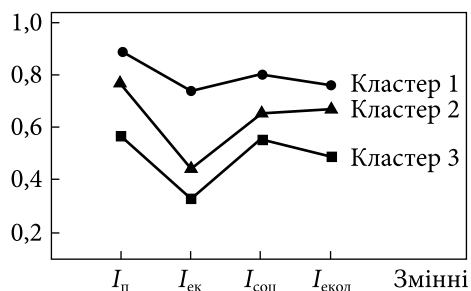

Рис. 4. Графік середніх значень показників потенціалу резильєнтності сфер суспільства по кластерах країн світу
Джерело: сформовано авторами.

Таблиця 2. Кластеризація країн світу за комплексними показниками потенціалу резильєнтності їх сфер суспільства

Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3
Австралія	Греція	Аргентина
Австрія	Ізраїль	Болгарія
Бельгія	Малайзія	Бразилія
Велика Британія	Нова Зеландія	Індія
Данія	Польща	Індонезія
Ірландія	Португалія	Іран
Іспанія	Румунія	Мексика
Італія	Саудівська Аравія	ПАР
Канада	Словаччина	РФ
Китай	Словенія	Сербія
Нідерланди	Угорщина	Таїланд
Німеччина	Хорватія	Туреччина
Норвегія	Чилі	Україна
Південна Корея		
Сінгапур		
США		
Фінляндія		
Франція		
Чехія		
Швейцарія		
Японія		

Джерело: сформовано авторами.

ти потенціалу резильєнтності сфер суспільства). Далі здійснюється визначення кореляційних взаємозв'язків між факторами [49—51]. В табл. 3 наведено кореляційні зв'язки між міжнародними індексами, що характеризують різні аспекти забезпечення потенціалу резильєнтності сфер суспільства в Україні та країнах світу.

Таблиця 3. Кореляційні зв'язки між індексами, що характеризують різні аспекти потенціалу результативності суспільства в країнах світу

Показник	Індекс верховенства права	Ефективність державного управління	Індекс легкості ведення бізнесу	Глобальний індекс конкурентоспроможності	Глобальний індекс інновацій	Конкурентоспроможність промисловості	Індекс якості життя населення	Індекс ефективності системи охорони здоров'я	Індекс ефективності національної системи освіти	Індекс екологічної ефективності
Індекс верховенства права	1	0,888931	0,61501	0,795797	0,7699	0,432979	0,872348	0,52709	0,841292	0,785784
Ефективність державного управління		1	0,74485	0,847787	0,83642	0,548639	0,808308	0,59322	0,80734	0,582688
Індекс легкості ведення бізнесу			1	0,796033	0,73926	0,490056	0,597321	0,50869	0,659992	0,415028
Глобальний індекс конкурентоспроможності				1	0,88798	0,636454	0,703394	0,63943	0,84987	0,533978
Глобальний індекс інновацій					1	0,71113	0,74629	0,60007	0,86336	0,58698
Конкурентоспроможність промисловості						1	0,404265	0,44543	0,521526	0,209095
Якість життя населення							1	0,54546	0,784479	0,763123
Індекс ефективності системи охорони здоров'я								1	0,518664	0,285903
Індекс ефективності національної системи освіти									1	0,652118
Індекс екологічної ефективності										1

Джерело: сформовано авторами.

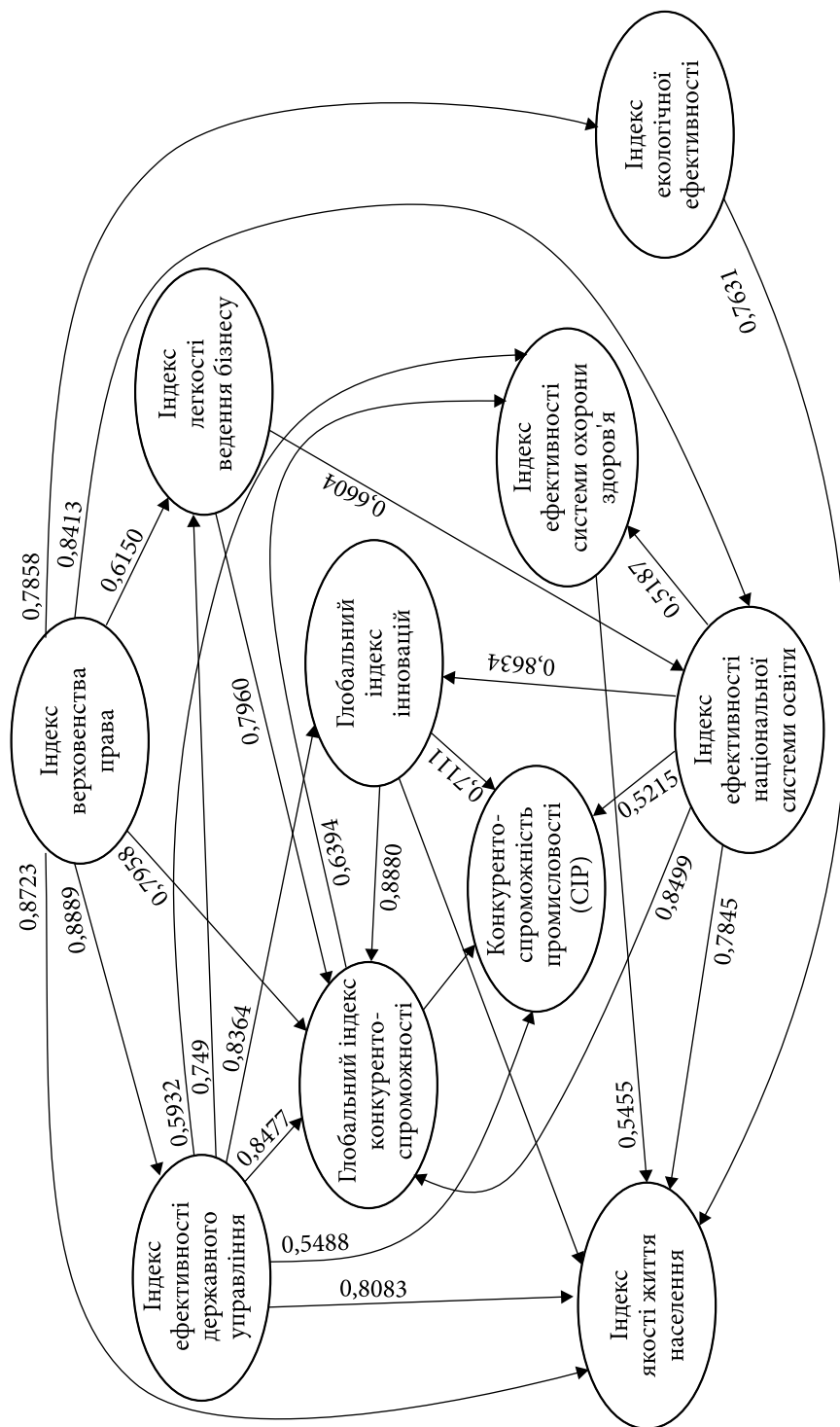

Рис. 5. Когнітивна модель взаємозв'язку показників потенціалу резильєнтності суспільства
Джерело: сформовано авторами.

Використовуючи каталог факторів забезпечення потенціалу резильєнтності сфер суспільства країн світу (міжнародні рейтинги, рис. 3) та кореляційні зв'язки між ними (табл. 3), було побудовано когнітивну модель їх причинно-наслідкових зв'язків (рис. 5). Когнітивна модель засвідчила, що найбільший вплив на показники забезпечення потенціалу резильєнтності суспільства в країнах світу забезпечують два фактори (показники): індекс верховенства права та індекс ефективності державного управління. Отриманий висновок щодо найбільшого впливу цих факторів на резильєнтність суспільства збігається з результатами досліджень низки вчених [52, 53]. Про важливість ефективної організації і функціонування державного управління в країнах світу свідчить і визнання цих напрямів лауреатами нобелівської премії з економіки — Д. Аджемоглу та Дж. Робінсон, чий дослідження стосувалися цієї проблематики [54, 55].

В Україні проблема забезпечення ефективності державного управління також є надважливою, про це свідчать як оцінка її міжнародною спільнотою (46-те місце серед проаналізованих у дослідженні 48-ми країн світу), так і результати ряду досліджень українських наукових установ, окремих учених і експертів.

Висновки. Світова економіка загалом і окремі країни світу зокрема мають нестійкі темпи економічного зростання, зумовлені впливом криз і шоків різного характеру на всі сфери суспільства. Потенціал резильєнтності суспільства в країнах світу формується під дією різних факторів, що його або підвищують, або, навпаки, зменшують. Кризи та шоки, що впливають на темпи економічного зростання країн світу, мають як глобальний (міжнародний), так і локальний (національний) характер. Моделювання взаємовпливу показників оцінки потенціалу резильєнтності сфер суспільства в країнах світу та Україні з використанням когнітивного моделювання дало змогу визначити, що головними факторами забезпечення резильєнтності є верховенство права та ефективність державного управління. Україна за цими показниками займає відповідно 39-те та 46-ме місця серед 48-ми досліджених країн світу, що свідчить, що саме ним доцільно приділити увагу та забезпечити їх підвищення в країні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Walker B. Resilience: what it is and is not. *Ecology and Society*. 2020. Vol. 25 (2). <https://doi.org/10.5751/ES-11647-250211>
2. Walker J., Cooper M. Genealogies of resilience: From systems ecology to the political economy of crisis adaptation. *Security Dialogue*. 2011. Vol. 42. No. 2. Special Issue on The Global Governance of Security and Finance. P. 143—160.
3. Perrings Ch. Resilience and sustainable development. *Environment and Development Economics*. 2006. Vol. 11. No. 4. Special Issue on Resilience. P. 417—427.
4. Bristow G., Healy A. Regional Resilience: An Agency Perspective. *Regional Studies*. 2014. Vol. 48. P. 923—935.

5. MacLeman H., Miller A. M., Marty L. Resilience Systems Analysis: Learning and recommendations report. OECD, Sida. Paris: OECD Publishing, 2017. 90 p. URL: https://www.oecd.org/dac/conflict-fragility-resilience/docs/SwedenLearning_Recommendations_report.pdf (дата звернення: 19.08.2024).
6. Лібанова Е. М. Щодо повоєнного відродження України. *Вісник НАН України*. 2023. № 2. С. 55—61. <https://doi.org/10.15407/visn2023.02.055>
7. Гець В. М., Бурлай Т. В., Близнюк В. В. Соціальна резильєнтність національної економіки крізь призму досвіду Європейського Союзу та України. *Економічна теорія*. 2023. № 3. С. 5—43. <https://doi.org/10.15407/etet2023.03>
8. Хаустова В., Решетняк О. Резильєнтність економіки: сутність і виклики для України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 7. С. 30—41. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>
9. Хаустова В. Є., Решетняк О. І., Зінченко В. А. Інститути та інституційна резильєнтність: сутність і роль у повоєнній розбудові економіки України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 77—92. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-77-92>
10. Полякова О. Ю., Шликова В. О. Інноваційні чинники забезпечення резильєнтності економіки в умовах сучасних викликів. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (24 листоп. 2023 р.). Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. С. 635—639.
11. European Commission. Resilience Dashboards. Update Spring 2023. URL: https://jeodpp.jrc.ec.europa.eu/ftp/jrc-opendata/RESILIENCE-DASHBOARDS/Spring2023Update/Dashboard_SpringUpdate_2023.pdf (дата звернення: 21.10.2024).
12. European Commission. EU Science HUB: Resilience. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-activities-z/resilience_en (дата звернення: 07.08.2024).
13. Hafele J., Bertram L., Demitry N., Le Lannou L.-A., Korinek L., Barth J. The Economic Resilience Index: assessing the ability of EU economies to thrive in times of change. ZOE Institute for Future-fit Economies. Cologne, 2023. URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2023/Constraints%20on%20Government%20Powers/> (дата звернення: 22.09.2024).
14. Weber M. *Collected Methodological Writings*. Ed. by Hans Henrik Bruun, Sam Whimster. 1st Ed. Routledge, 2012. 600 p.
15. Parsons T. *The Concept of Society: The components and their interrelations*. In: T. Parsons. *Societies: Evolutionary and comparative perspectives*. Englewood Cliffs (NJ): Prentice-Hall, 1966. P. 5—29.
16. Merton R. K. *Social Theory and Social Structure*. Free Press, 1968. 698 p.
17. Спенсер Г. Соціальна статика. Київ: Гома-принт, 2013. 496 с.
18. Durkheim É. *The Rules of Sociological Method*. New York: Free Press, 1985.
19. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища. Київ: НІСД, 2022. 532 с.
20. Резнікова О. О. Забезпечення національної безпеки і національної стійкості: спільні й відмінні риси. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2018. № 19. С. 170—175.
21. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ: НАН України, 2022. 552 с.
22. Хаустова В. Є., Решетняк О. І., Хаустов М. М., Зінченко В. А. Аналіз розвитку ІКТ-сфери в Україні за міжнародними індексами та рейтингами. *Бізнес Інформ*. 2022. № 5. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-5-40-56>
23. Rule of Law. URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2023/Constraint%20on%20Government%20Powers/>

24. Voice and Accountability. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_voice_accountability/ (дата звернення: 15.09.2024).
25. Government Effectiveness. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_government_effectiveness/ (дата звернення: 15.09.2024).
26. Political Stability and Absence of Violence. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_political_stability/ (дата звернення: 15.09.2024).
27. Regulatory Quality. URL: <https://www.mcc.gov/who-we-select/indicator/regulatory-quality-indicator/> (дата звернення: 15.09.2024).
28. Control of Corruption. URL: <https://www.mcc.gov/who-we-select/indicator/control-of-corruption-indicator/> (дата звернення: 15.09.2024).
29. The International Civil Service Effectiveness. URL: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/publication/report/international-civil-service-effectiveness-incise-index> (дата звернення: 15.09.2024).
30. Fragile States Index. URL: <https://fragilestatesindex.org> (дата звернення: 20.09.2024).
31. Ease of Doing Business Index. URL: <https://www.worlddeconomics.com/Indicator-Data/ESG/Governance/Ease-of-Doing-Business/> (дата звернення: 20.09.2024).
32. Democracy Index. URL: <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2023/> (дата звернення: 20.09.2024).
33. The Global Terrorism Index. URL: <https://www.economicsandpeace.org/global-terrorism-index/> (дата звернення: 20.09.2024).
34. Quality-of-life index. URL: https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp (дата звернення: 21.09.2024).
35. Happy Planet Index. URL: <https://happyplanetindex.org/wp-content/themes/hpi/public/downloads/happy-planet-index-briefing-paper.pdf> (дата звернення: 21.09.2024).
36. Health Care Index by Country 2022. URL: https://www.numbeo.com/health-care/rankings_by_country.jsp?title=2022 (дата звернення: 21.09.2024).
37. Global Health Security Index, GHSI. URL: <https://ghsindex.org> (дата звернення: 21.09.2024).
38. Global Index of Cognitive Skills and Educational Attainment. URL: https://www.schoolinfosystem.org/2012/11/29/index_of_cognit/ (дата звернення: 24.09.2024).
39. The Global Competitiveness Index. URL: <https://imd.cld.bz/IMD-World-Competitiveness-Ranking-2023/38/> (дата звернення: 24.09.2024).
40. The Global Innovation Index. URL: <https://tind.wipo.int/record/48220?v=pdf> (дата звернення: 24.09.2024).
41. Country & Product Complexity Rankings. URL: <https://atlas.cid.harvard.edu/ranking> (дата звернення: 24.09.2024).
42. The Concept of Economic Complexity. URL: <https://medium.com/@pedromilani14/the-concept-of-economic-complexity-a-primer-a236c1a8c8d9> (дата звернення: 24.09.2024).
43. Competitive Industrial Performance Index. URL: <https://stat.unido.org/database/CIP%20-%20Competitive%20Industrial%20Performance%20Index> (дата звернення: 24.09.2024).
44. Digital Competitiveness Ranking. URL: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/> (дата звернення: 26.09.2024).
45. Global Creativity Index. URL: <http://arlt-lectures.de/GCI2011.pdf> (дата звернення: 26.09.2024).
46. ICT Development Index IDI. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/IDI/default.aspx> (дата звернення: 26.09.2024).
47. Environmental Sustainability Index (ESI). URL: <http://sedac.ciesin.columbia.edu/data/collection/esi/> (дата звернення: 26.09.2024).

48. The Environmental Performance Index (EPI). URL: <http://epi.yale.edu/downloads> (дата звернення: 26.09.2024).
49. Kosko B. Fuzzy cognitive maps. *International Journal of Man-Machine Studies*. 1986. Vol. 1. P. 65—75.
50. Kyzym M., Khaustova V., Reshetnyak O., Danko N. Research on Problems of Development of Science under Conditions of Adapting to the Digitalization of the Economy. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. 2019. Vol. 8. Iss. 3C. P. 7—13. <https://doi.org/10.35940/ijrte.C1002.1183C19>
51. Kyzym M., Khaustova V., Reshetnyak O., Danko N. Significance of Developmental Science under Assimilation of the Digitalization of the Ukrainian Economy. *International Journal of Advanced Science and Technology*. 2020. Vol. 29 (6s). P. 1037—1042. URL: <http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/9167>
52. North D. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press, 1990. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>
53. Hodgson G. M. Economics and Institutions: A Manifesto for a Modern Institutional Economics. Polity, 1991. 264 p.
54. Аджемоглу А., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства і бідності. Київ: Наш формат, 2016. 440 с.
55. Аджемоглу А., Робінсон Дж. Вузький коридор. Держави, суспільства і доля свободи. Київ: Наш формат, 2020. 520 с.

REFERENCES

1. Walker, B. (2020). Resilience: what it is and is not. *Ecology and Society*, 25 (2). <https://doi.org/10.5751/ES-11647-250211>
2. Walker, J., & Cooper, M. (2011). Genealogies of resilience: From systems ecology to the political economy of crisis adaptation. *Security Dialogue*, 42 (2), 143—160.
3. Perrings, Ch. (2006). Resilience and sustainable development. *Environment and Development Economics*, 11 (4), 417—427.
4. Bristow, G., & Healy, A. (2014). Regional Resilience: An Agency Perspective. *Regional Studies*, 48, 923—935.
5. MacLeman, H., Miller, A. M., & Marty, L. (2017). Resilience Systems Analysis: Learning and recommendations report. OECD, Sida. Paris, OECD Publishing. 90 p. https://www.oecd.org/dac/conflict-fragility-resilience/docs/SwedenLearning_Recommendations_report.pdf
6. Libanova, E. M. (2023). On the post-war revival of Ukraine. *Visn. Nac. Acad. Ukr.*, 2, 55—61. <https://doi.org/10.15407/visn2023.02.055> [in Ukrainian].
7. Geets, V. M., Burlay, T. V., & Bliznyuk, V. V. (2023). Social Resilience of the National Economy in the Light of the Experience of the European Union and Ukraine. *Economic theory*, 3, 5—43. <https://doi.org/10.15407/etet2023.03> [in Ukrainian].
8. Khaustova, V., & Reshetnyak, O. (2023). Resilience of the economy: essence and challenges for Ukraine. *Business Inform*, 7, 30—41. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41> [in Ukrainian].
9. Khaustova, V., Reshetnyak, O., & Zinchenko, V. (2023). Institutions and Institutional Resilience: Essence and Role in the Post-War Development of the Ukrainian Economy. *Business Inform*, 11, 77—92. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-77-92> [in Ukrainian].
10. Polyakova, O. Y., & Shlykova, V. O. (2023). Innovative factors of ensuring the resilience of the economy in the face of modern challenges. In: Competitiveness and Innovation:

- Problems of Science and Practice: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, 24 November 2023. Publisher Liburkina, Kharkiv, Ukraine, 635—639 [in Ukrainian].
11. European Commission (2023). Resilience Dashboards. Update Spring 2023. https://jeodpp.jrc.ec.europa.eu/ftp/jrc-opendata/RESILIENCE-DASHBOARDS/Spring2023Update/Board_SpringUpdate_2023.pdf
 12. European Commission. EU Science HUB: Resilience. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-activities-z/resilience_en
 13. Hafele, J., Bertram, L., Demitry, N., Le Lannou, L.-A., Korinek, L., & Barth, J. (2023). The Economic Resilience Index: assessing the ability of EU economies to thrive in times of change. ZOE Institute for Future-fit Economies, Cologne. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2023/Constraints%20on%20Government%20Powers/>
 14. Weber, M. (2012). Collected Methodological Writings. Ed. by Hans Henrik Bruun, Sam Whimster, 1st Ed. Routledge. 600 p.
 15. Parsons, T. (1966). The Concept of Society: The components and their interrelations. In: T. Parsons, Societies: Evolutionary and comparative perspectives, Englewood Cliffs (NJ), Prentice-Hall, 5—29.
 16. Merton, R. K. (1968). Social Theory and Social Structure. Free Press. 698 p.
 17. Spencer, G. (2013). Social statics. Kyiv: Goma-Print. 496 p. [in Ukrainian].
 18. Durkheim, É. (1985). The Rules of Sociological Method. New York, Free Press.
 19. Reznikova, O.O. (2022). National Resilience in a Changing Security Environment. Kyiv: NISS. 532 p. [in Ukrainian].
 20. Reznikova, O. O. (2018). Ensuring national security and national stability: common features and differences. *Bulletin of Lviv University. Series: Philosophical and Political Studies*, 19, 170—175 [in Ukrainian].
 21. National Resilience of Ukraine: a Strategy for Responding to Challenges and Preventing Hybrid Threats: a National Report (2022). Kyiv:NAS of Ukraine. 552 p. [in Ukrainian].
 22. Khaustova, V. Y., Reshetnyak, O. I., Khaustov, M. M., & Zinchenko, V. A. (2022). Analysis of the development of the ICT sphere in Ukraine according to international indices and rankings. *Business Inform*, 5, 40—56. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-5-40-56> [in Ukrainian].
 23. Rule of Law. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2023/Constraints%20on%20Government%20Powers/>
 24. Voice and Accountability. https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_voice_accountability/
 25. Government Effectiveness. https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_government_effectiveness/
 26. Political Stability and Absence of Violence. https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_political_stability/
 27. Regulatory Quality. <https://www.mcc.gov/who-we-select/indicator/regulatory-quality-indicator/>
 28. Control of Corruption. <https://www.mcc.gov/who-we-select/indicator/control-of-corruption-indicator/>
 29. The International Civil Service Effectiveness. <https://www.instituteforgovernment.org.uk/publication/report/international-civil-service-effectiveness-incise-index>
 30. Fragile States Index. <https://fragilestatesindex.org>
 31. Ease of Doing Business Index. <https://www.worlddeconomics.com/Indicator-Data/ESG/Governance/Ease-of-Doing-Business/>
 32. Democracy Index. <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2023/>

33. The Global Terrorism Index. <https://www.economicsandpeace.org/global-terrorism-index/>
34. Quality-of-life Index. https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp
35. Happy Planet Index. <https://happyplanetindex.org/wp-content/themes/hpi/public/downloads/happy-planet-index-briefing-paper.pdf>
36. Health Care Index by Country 2022. https://www.numbeo.com/health-care/rankings_by_country.jsp?title=2022
37. Global Health Security Index, GHSI. <https://ghsindex.org>
38. Global Index of Cognitive Skills and Educational Attainment. https://www.schoolinfosystem.org/2012/11/29/index_of_cognit/
39. The Global Competitiveness Index. <https://imd.cld.bz/IMD-World-Competitiveness-Ranking-2023/38/>
40. The Global Innovation Index. <https://tind.wipo.int/record/48220?v=pdf>
41. Country & Product Complexity Rankings. <https://atlas.cid.harvard.edu/ranking>
42. The Concept of Economic Complexity. <https://medium.com/@pedromilani14/the-concept-of-economic-complexity-a-primer-a236c1a8c8d9>
43. Competitive Industrial Performance Index. <https://stat.unido.org/database/CIP%20-%20Competitive%20Industrial%20Performance%20Index>
44. Digital Competitiveness Ranking. <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>
45. Global Creativity Index. <http://arlt-lectures.de/GCI2011.pdf>
46. ICT Development Index IDI. <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/IDI/default.aspx>
47. Environmental Sustainability Index (ESI). [http:// sedac.ciesin.columbia.edu/data/collection/esi/](http://sedac.ciesin.columbia.edu/data/collection/esi/)
48. The Environmental Performance Index (EPI). [http:// epi.yale.edu/downloads](http://epi.yale.edu/downloads)
49. Kosko, B. (1986). Fuzzy cognitive maps. *International Journal of Man-Machine Studies*, 1, 65—75.
50. Kyzym, M., Khaustova, V., Reshetnyak, O., & Danko, N. (2019). Research on Problems of Development of Science under Conditions of Adapting to the Digitalization of the Economy. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, 8(3C), 7—13. <https://doi.org/10.35940/ijrte.C1002.1183C19>
51. Kyzym, M., Khaustova, V., Reshetnyak, O., & Danko, N. (2020). Significance of Developmental Science under Assimilation of the Digitalization of the Ukrainian Economy. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(6s), 1037—1042. <http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/9167>
52. North, D. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>
53. Hodgson, G. M. (1991). *Economics and Institutions: A Manifesto for a Modern Institutional Economics*. Polity. 264 p.
54. Acemoglu, A., & Robinson, J. (2016). *Why Nations Decline. The Origin of Power, Wealth and Poverty*. Kyiv: Nash Format. 440 p. [in Ukrainian].
55. Acemoglu, A., & Robinson, J. (2020). *The Narrow Corridor. States, societies and the fate of freedom*. Kyiv: Nash Format. 520 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.10.2024

Mykola Kyzym, Corresponding Member of the NAS of Ukraine,
Dr. Sc. (Economics), Prof., Head of the Department
Institute for Demography and Life Quality Problems of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Blvd Tarasa Shevchenka, 60
E-mail: m.kyzym@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8948-2656
Scopus ID: 57216130870
Researcher ID: Y-5422-2019

Viktoriia Khaustova, Dr. Sc. (Economics), Prof., Director
Research Center for Industrial Problems of Development of the NAS of Ukraine
61166, Ukraine, Kharkiv, Inzhenernyi lane, 1a
E-mail: v.khaust@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5895-9287
Scopus ID: 57216123094
Researcher ID: Q-9045-2016

Oleksandr Yaholnytskyi, PhD in Economics, Assoc. Prof., Doctoral Researcher
Research Center for Industrial Problems of Development of the NAS of Ukraine
61166, Ukraine, Kharkiv, Inzhenernyi lane, 1a
E-mail: a.yaholnitskiy@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4533-3306

ASSESSMENT AND WAYS TO IMPROVE THE RESILIENCE OF UKRAINIAN SOCIETY

The article examines the problems of assessing and ensuring the resilience potential of society in Ukraine and other countries. The need to ensure the resilience potential of countries so as to withstand crises and shocks of various origins, which lead to economic stagnation or decline, justifies the relevance of this research area. The purpose of the article is to assess and identify areas for ensuring the resilience potential of society and its spheres in the countries of the world and Ukraine. The novelty of the results obtained in the study lies in the development of scientific and methodological approach to assessing the resilience potential of society and its spheres and substantiating the factors of its increase. The study uses the following methods: general scientific (comparison and generalisation, analysis and synthesis) and special (integral assessment, cluster analysis, correlation analysis, cognitive modelling). The article clarifies the essence of the concept of 'society's resilience' and proposes a scientific and methodological approach to assessing the resilience potential of society and its spheres (social, political, economic, environmental), based on a set of indicators presented in international indices and rankings characterising the relevant spheres. Based on the study, it is determined that Ukraine ranks 43rd among the 48 countries studied in terms of the integral indicator of resilience potential. The study also clusters these countries according to comprehensive indicators of the resilience potential of the spheres of society and builds a cognitive model of the mutual influence of indicators for assessing the resilience potential of the spheres of society. It is substantiated that in order to increase the resilience potential of Ukrainian society, it is necessary first of all to ensure the rule of law and the effectiveness of public administration in the country.

Keywords: society, spheres of society, shocks, crises, resilience potential, assessment, clusters of countries, cognitive modelling.